

נזיר ב

משה שווערד

INTRODUCTION

1. רבי עקיבא איגר מסכת נזיר דף ב עמוד א
בספר שם הגדולים להגאון מוה' חיים יוסף דוד אזולאי באות ש' כתב בשם הרב יד מלאכי דפי' נזיר אינו מרש"י.

2. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף ב. בפירוש רש"י. כתב בגליון הש"ס להגרע"א בשם ספר שם הגדולים להחיד"א, דהפירוש על מסכת זו אינו מרש"י. וכן הוכיח בגליוני הש"ס להגר"י ענגיל בכמה ראיות. וכן כתב באורח מישור (לקמן יב.), ובהגה' (שם) כתב דנתברר שהוא מהריב"ן. ועי' בשו"ת הרא"ש (כלל יא סי' ג), שקראו פרש"י. וכן הרמב"ן במס' כ"ב (נח. ד"ה הא) קראו פרש"י. ובשו"ת חות יאיר (סי' יא) כתב דאין פי' מס' זו מרש"י, או שהוא משובש מאוד ומוטעה. ועי' בדברינו לקמן (ד.).

3. ספר שערים מצויינים בהלכה

משנה כל כינויי נזירות כו'. עי' בגמ' נדרים (ב:) דנדר הוא איסור חפצא, שאוסר החפץ עליו, ושבועה הוא איסור גברא, שאוסר עצמו מן החפץ. ופי' הרא"ש דנזיר אע"פ שנאסר ביין מ"מ לא אסר היין עליו, אלא בגופו תלוי הנזירות, שאומר הריני נזיר, וממילא נאסר ביין וכתגלחת ובטומאה. ובשו"ת מהרי"ט (סי' נד) דן בזה, ומסיק דבנזיר נאסר גברא אחפצא כעין שבועה, ומ"מ אינו כשבועה ממש, דבנזירות נתפס גופו ומתקדש בקדושת נזיר כעין כהן. ועי' בתוס' במס' שבועות (כה. ד"ה חומר), החילוק בין נדר לנזיר. ועי' מה שכתבנו במס' נדרים (ב: ד"ה נדרים דמיתסר חפצא).

4. דף על הדף נזיר דף ב עמוד א

במשנה: כל כינויי נזירות כנזירות כו'.
נתלבטו הקדמונים במהות גדר איסור נזיר, דהנה מצאנו במי שאוסר דבר על עצמו, שאם הוא ע"י נדר הוי זה איסור חפצא, שאוסר ככר זה עליו, ואם זה שבועה, ה"ז איסור גברא, שאוסר עצמו לאכול ככר זו, ונחלקו הראשונים בנדר בלשון שבועה ושבועה בלשון נדר אם הוא אסור מטעם יד, ומ"מ יש כמה נפק"מ בין נדר לשבועה כגון אם חל על דבר שאין בו ממש או על דבר מצוה. ויש להסתפק בנזירות מהו גדרו, אם הוא כנדר שאוסר היין ושער ראשו והמתים מלהיטמא עליו, או שזהו איסור גברא שאוסר על עצמו דברים הללו. [1] ובשו"ת מהרי"ט (ח"א סי' נ"ג נ"ד) האריך בדבר זה וכתב לחדש דהוא כעין

איסור גברא כמו שבועה, אלא שבשבועה אף דאסר נפשי' מהדבר, אין גופו עצמו נתפס בהשבועה, אלא איסורא הוא דרמי עלי'. משא"כ לגבי נזירות דכתיב קדוש יהי', חל על גופו עצמו קדושה שמחמת זה אסור הוא באלו הדברים. [2] אמנם מהר"י באסאן ז"ל מביא דנזירות הרי הוא כנדרים, שאוסר חפצים אלו עליו. ועיי"ש דיעה שלישית [3] ד"א דהוא איסור גברא כמו שבועה. ועיין במגיה במאירי ג' ע"ב שהאריך בביאור שיטות אלו. וע"ע בשו"ת שבסו"ס אבני מילואים (סי' כ"ב) ובקהילות יעקב כאן סי' ב' ונדרים סי' ט"ו.

5. ספר פרי צדיק פרשת נשא - אות יג

[יג] בגמרא (סוטה ב') למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. והנה בתורה הקדושה נאמר פרשת נזיר אחר פרשת סוטה ובתורה שבעל פה בגמרא נסדר מסכת נזיר קודם מסכת סוטה. דהנה להבין הענין מה זה שצריך להזיר את עצמו מפני שרואה אחר שקלקל. ויש לומר שהוא כענין אמרם ז"ל מחוי במחוג קמי מלכא שלפני המלך הזרך לרמוז ברמיזות. ותורה שבכתב נקרא קמי מלכא לפני מלך מלכי המלכים והרמיזות הוא הבת קול שיוצא בכל יום שמזה בא ההרהורי תשובה בלב כידוע. וכן כל עניני המעשים אשר יארע לפני האדם בהזדמן המה רמיזות מלעילא שיקח לו מהם רמיזא דחכמתא כידוע מהרבי ר' זושא זצ"ל שהלך בדרך ונזדמן שנפל לערל אחד עגלה עם שחת (הנקרא הא) וביקש ממנו שיעזרו להקימו והשיב שאינו יכול. אמר לו הערל יכול אתה אבל אינך רוצה אמר הרבי ר' זושא לעצמו שמע מה אומר לרמוז על ה' תתאה שנפלה וביכלתי להקימה ואינני רוצה. וכמו כן המה כל הענינים שנזדמן לפני עיני האדם המה רק לרמזים לפניו. ולכן נזכר בתורה שבכתב סוטה קודם נזיר שמזה שנזדמן לראות זאת צריך להבין שבטח צריך להזיר עצמו מן היין. ובתורה שבעל פה בגמרא נסדר נזיר קודם סוטה. והוא כענין אמרם ז"ל באבות איזהו דרך טוב וכו' את הנולד, היינו מצד חכמתו רואה מקודם שמזדמן לפניו מה שיוכל להולד מזה ומזיר עצמו מן היין וכן בכל ענינים. ויש לומר שזהו מה שאיתא בווהר הקדוש חכימי עדיפי מנביאי כי בנביאי לזמנין שרא עלייהו רוח קודשא אבל חכימי בכל שעתא. כי נביאי המה ענין הרמזים שמקמי מלכא והוא רק בעת שמזדמן לפניו אבל חכימי, היינו מי שרואה תמיד את הנולד מה שיוכל להזדמן לפניו הוא רואה בכל עת ובכל שעה שידע להזהר גם אם לא נזדמן עוד לפניו:

6. ספר פרי צדיק לתג הפסח - אות ל

גדולים מעשה ה' דרושים לכל חפציהם. ידוע כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו הוא כדי שיקח האדם ממנו לימוד לעבודת ה' ושהכל ברא לכבודו, וכמו שאמרו בשם הרב הקדוש מפיסחא זצ"ל על מה שאמרו שנקרא שמו ש-די שאמר לעולמו די, היינו שהוא די ללמוד ממנו הכרת השם יתברך, וכשבא אברהם אבינו ע"ה וראה בירה אחת דולקת תמה וכו' אפשר לבירה בלא מנהיג עד שהציק עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו אני בעל הבירה (כמו שאמרו בראשית רבה ל"ט) ופירש ביה מה שנאמר מלאה הארץ קנייך, והיינו שכל הארץ נתמלאה מקניינים שיקנה האדם על ידי זה ידיעת השם יתברך, ומה השם יתברך רוצה ממנו, וכל דבר שבא לנגד עיני האדם, בכוןן ובהשגחה פרטיות נזדמן דבר זה לנגד עיניו כדי שילמוד את עצמו ממנה, וכמו שמספרין מהרב הקדוש ר"ר זושא זצ"ל שהלך בדרך לתומו, ובא לנגדו ערל וביקש אותו שיסייעהו להעמיד את העגלה עם שחת (שקורין הא) שלו שנפלה, ואמר לו שאינו יכול, והשיב לו הערל יכול אתה אבל אינך רוצה, ואמר על זה הרב הקדוש הנזכר לעיל שרמזו לו שהה"א תתאה נפלה וביכולתו להעמידה רק שאינו רוצה, וכן מה שאמרו (בגמרא ריש סוטה) רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, ולמה יזיר עצמו הא הוא לא חטא רק שהוא כמ"ש שכיון שהזמין השם יתברך לנגד עיניו הסוטה בקלקולה אין זה אלא כדי שילמד את עצמו להזיר עצמו מן היין, וזה שנאמר גדולים מעשי ה', במה שהם דרושים לכל חפציהם שכל מי שחפץ לקח איזה לימוד לעבודתו יתברך שמו יכול לקח לעצמו ממעשה ה':

7. [בעזה"י מהמאור תשרי תשע"ו]

תיקון החטא ע"י חפץ בו נעשה החטא

ישנם מקורות רבים שתיקון החטא נעשה לפעמים ע"י שימוש או אי שימוש בחפץ בו נעשה החטא. ענין זה מופיע מספר פעמים בחטא עץ הדעת וע"כ נציין מספר מקורות לדבר זה.

חז"ל (נזיר י"ט) כינו את הנזיר חוטא ["וכיפר עליו מאשר חטא על הנפש"] מפני שמונע עצמו מהנאות הגוף ובפרט שתיית יין. בבן יהוידע (שם) מבאר שאין הכונה שנקרא חוטא על הימנעות מהנאות הגוף, אלא נחשב לחוטא מפני שע"י הנזירות אין באפשרותו לתקן את חטא אדם הראשון ע"י קיום מצוות הטעונות כוס של ברכה, ומניעה זו נחשבת צער לנפש, והטעם הוא, שהתיקון לחטא בא ע"י קיום מצוה באותו החפץ בו נעשה החטא, וז"ל:

וכי באיזה נפש חטא זה, אלא מפני שציער עצמו מן היין. הוא הנאת הגוף, ומה צער יש לנפש במניעת האדם משתייתו. ונ"ל בס"ד, כי בכל מאכל ומשקה יש תערובת ניצוצי קדושה,

והאדם מברר הניצוצי קדושה בשתייתו ואכילתו על ידי הברכה, ואלו הניצוצות הקדושה שייכים לנפש שלו והמה הנאת הנפש, וכמ"ש על פסוק [תהלים ק"ז ה'] רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף, ולכן במניעת האדם מאכילה ושתייה בכל מין מאכל ומשתה יש צער לנפש מצד הבירור, שהוא הנאת הנפש, דאכילה אין כאן בירור אין כאן, ועוד זאת יש צער נוסף לנפש במניעתו משתיית היין, כי הפגם של עץ הדעת שהיה אצל אדם וחווה, אשר בעבורו באו התולדות לתקן עד סוף כל הדורות, הוא היה בין למאן דאמר ענבים סחטה לו ושתה, וידוע דכל מה שאמרו רז"ל בדבר זה, דחד אמר חטה וחד אמר תאנה היה [סנהדרין דף ע"ג], וכן שאר דיעות, כולם אמת, דהא איתא והא איתא, א"כ שתיית היין יעשה האדם בו תיקון לחטא אדם הראשון, המגיע לחלק נפשו, והוא על ידי שישתה ויברך עליו בכונה, ולכן יש כמה דברים של מצוה שקבעו אותם על היין, שהם מצות קדוש שבת ויום טוב, ומצות הבדלה, ומצות ברכת המזון, ומילה, ואירוסין ונשואין, וכיוצא, כדי לתקן בזה חטא אדם הראשון, מה שנעשה בין, ועל כן זה הנודר בנזיר, שאסר היין עליו ונמנע מן שתייתו, עשה צער לנפשו, ולכן כתיב ביה אשר חטא על הנפש, ונראה לרמז בס"ד במלוי אותיות יין יש מספר ע"ו, כמנין ניחח, לרמז שאם אדם שותה ומכוין בו לשם שמים, תהיה שתייתו מקובלת ורצויה לפני השי"ת כריח ניחח, ולזה דקדק בעל המאמר ואמר שצער עצמו מן היין, רצה לומר מן הרמז באותיות יין, שהוא מספר ניחח, אשר ביטל זה בנזירותו

8. ספר שערים מצויינים בהלכה

כו', דמשמע שרואה אותה תמיד, דלכאורה הול"ל מי שראה סוטה כו'. ונראה דלשון רואה היינו שמהרהר בה, כדמצינו בגמ' ברכות (יב:) אחרי עיניכם זו הרהור עבירה, וכבר הבאנו במס' נדרים (פז: ד"ה בלא ראות) דכח הראיה והידיעה כאחד הן, ומה"ט קאמר כל הרואה סוטה בקלקולה, דהיינו שרואה אותה במחשבתו תמיד, ומפני כך מוכרח הוא להזיר עצמו מן היין, שלא יהיה זה וזה גורם למעשים מקולקלים. ואולי מה"ט סידר מס' נזיר ואח"כ מס' סוטה, שאם לא יזיר עצמו מן היין, אז יבאה [בעיניו ממש] סוטה בקלקול שניהם.

כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. יש לדקדק דא"כ היו צריכין לסדר מקודם מס' סוטה ואח"כ מס' נזיר. ונראה דהיינו דאמרינן מי גרם לה לעבירה יין, כלומר אם היתה נזירה מקודם לא היתה מזנה אח"כ, וע"כ שפיר סידר רבינו הקדוש מס' נזיר ואח"כ מס' סוטה. ועי' בתוס' ובפ"י הרא"ש. עוד יש לדקדק וכי מי שראה סוטה מה יקרה לו שיצטרך להזיר עצמו מן היין, ועוד יש לדקדק דקאמר לשון הוה כל הרואה סוטה

9. דף על הדף נזיר דף ב עמוד א

בגמ': כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. כתב בספר דרך שיחה להגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א (פר' נשא): איש כי יפליא לנדור נזיר להזיר לה' (ו', ב'), וברש"י: "למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין".

[1] שאלה: כיון שכן מדוע אמרו במסכת נדרים (ל', א') נזיר חוטא? תשובה: היה יכול לחזק עצמו בדרך אחר, ולהזיר בלא "נזיר".

שאלה: בתוס' נזיר (ב', א' ד"ה מ"ט) מבואר שיזיר עצמו כנזיר היינו בנדר. תשובה: התוס' שם כתבו "ונכון הוא שתשמר עצמה מן היין אבל לא בנדר, ושוב מוסיף לומר שכל הרואה" כו', והיינו שא"צ בנדר רק מי שמרגיש שצריך בנדר יזיר בנדר, א"כ אין כל הרואה צריך בנדר.

[2] שאלה: יתכן עוד דרך, שמעתי ממרן הגרא"מ שך זצ"ל שאמר כל הרואה סוטה בקלקולה וכו', למה יזיר עצמו מן היין כיון ש"ראה", ואף שראה "בקלקולה" כמה שזה מקולקל, אבל סוף כל סוף ראה! וכה"ג שמעתי בשם מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל עה"פ (דברים כ"ט, ט"ז) ותראו את שקוציהם וגו', היינו שראו כמה שזה משוקץ, "עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם" פירש"י דכסף וזהב פחדו שיגנבו ולכן "אשר עמהם" שהיו מחביאים אותם, ואפ"ה מסיק פן יש בכם איש או אשה וגו', כיון שסוף סוף ראו! ומובן לפי"ז מה שנזיר חוטא הוא, שגרם לעצמו להדיר בנזיר עי"ז שראה בקלקולה וממילא הוצרך לנזור. תשובה: בתוספתא (שבועות פרק ג' ה"ג) לפי גירסת הנוסחאות כ"י שם: "הרואה עוברי עבירה מתחייב לראות, הרואה עושי מצוה זכה לראות", והוא כנזכר לעיל. אבל במה שאמר מרן הגרא"מ שך זצ"ל - הנה בגמ' סוטה (דף ח' ע"ב) אמרו

נשים חייבים לראותה, ואנשים רשות, וקרא כתיב איש או אשה כי יזיר וגו', וע"ז אמרו למה נסמכה, וקאי על אשה נמי, ואשה הרי מצווה לבוא ולראותה.

10. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף י"א

איתמר כינויין רבי יוחנן אמר לשון אומות הן רבי שמעון בן לקיש אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודר בו

11. תוספות מסכת נזיר דף ב עמוד א

נזיר נזיק נזיח פזיח הרי זה נזיר - לפי שרצה לפרש כל הכנויין פתח ואומר נזיר וכו' כלומר נזיר הוא עיקר השם הכתוב בתורה שעל ידי לשון זה חל עליו שם נזירות וה"ה אם אמר בלשון הכנויין כמו נזיק נזיח פזיח ורישא דמתניתין אתא לפרושי דקתני כל כינויי נזירות כנויות ובכינויין נחלקו אמוראים בפ"ק דנדרים (דף י.) ר' יוחנן אומר לשון אומות הם פירוש שלש לשונות אלו משבעים לשונות הם ואם תאמר ולרבי יוחנן מאי איריא הנך ג' לשונות בכל ע' לשונות נמי אם קבל עליו נזירות באחד מהנך הלשונות חייל עליה הנזירות וי"ל דאה"נ דגם בשאר לשונות אם מכירם ומבינם ומתכוין לקבל עליו נזירות הוי נזיר אבל מהני לישני דמתניתין כי אמר נזרו באחד מן שלש לשונות הללו חייל עליה נזירות (נהי) נמי כי אין מתכוין משום דמי טפי ללשון תורה מלשונות אחרים ור"ל פליג התם ואמר לשון שבדו חכמים מלבם והתם פריך אמאי בדיניהו ותקיניהו רבנן לשון כנויין והשיב דזימנין דבעי למימר לה' קרבן ואמר לה' גרידא ומפיק שם שמים לבטלה ולכך תקנו כנויין שלא הורגל הלשון לומר לה' קונם וא"ת ולר"ל איך יביא קרבן על ידי לשון שבדו חכמים הא קמייתי חולין בעזרה [1] ויש לומר כיון דמתכוין לנדור בנזיר ויודע שלשון זה בודו חכמים לנדור בהם בנזיר קבלה גמורה היא כאילו אמר בלשון הכתוב בתורה [2] והר"ר יחיאל פירש דר"ל לאו לענין קרבן קאמר אלא לענין מלקות דלקי אם עבר על נזירותו שקבל בלשון שבדו חכמים.

12. קרן אורה מסכת נזיר דף ב עמוד א

תוס' בד"ה נזיר כו' וי"ל דאין ה"נ כו' אבל מהני לישני דמתניתין כו' חייל עליה נזירות כי נמי אין מתכוין כו'. והקשה התוי"ט ז"ל כי אין מתכוין אמאי הוי נזיר כלל הא בעינן פיו ולבו שוין ע"ש. ולכאורה אם יודע כוונת הלשון אלא דבלבו היה שלא לקבל עליו נזירות הוי דברים שבלב ולא הוי דברים והוי נזיר. ועל כרחך לא אמרינן דבעינן פיו ולבו שוים אלא בטעות בדבריו. אלא דאם כן בעל לשון נמי הדין כן אם יודע ומבין הלשון אלא דבלבו אין מתכוין לנזירות שפיר הוי נזיר...

13. קרן אורה מסכת נזיר דף ב עמוד א

בא"ד והר"ר יחיאל כו'. גם בזה כבר הארכתי בנדרים בריש מכילתין (דף ב) עיין שם מה שכתבתי בדברי הירושלמי (ה"א) שהוכיחו מזה לחלק בין מלקות לקרבן. גם לא ידענא היכן מצינו נזירות לחצאין דלוקה ולא מייתי קרבן. ...

14. הגרי"ז על מסכת נזיר דף ב ע"א

שם, בתוס' ד"ה נזיר נזיק וא"ת ולר"ל איך יביא קרבן על ידי לשון שבדו חכמים הא קמייתי חולין בעזרה וי"ל וכו' ותירוצם אינו מובן, והר"ן בריש נדרים פירש דלא גרע הסכמתן מלשון שאר אומות, אבל דברי התוס' כאן אין ברורים דכ' והר"ר יחיאל פירש דר"ל לאו לענין קרבן קאמר אלא לענין מלקות ע"ש וע"כ מכת מרדות מדרבנן, ותמוה אי יהיה נזיר הלא תגלחת בלא קרבן ליכא ואסור לגלח וכי לעולם יהיה נזיר ובכל אופן איזה דין נזיר זה וצ"ע, ובעיקר קושיתם לא קשה דהלא אמרינן (בדף כ"ט ע"א) דהאב מזיר את בנו בנזיר ומדרבנן וחולין בעזרה לאו מהתורה, ה"נ הכא אינו כי אם מדרבנן [ועיין בתוס' נדרים (דף ג' ע"א) דהביאו כן בשם הירושלמי דלא הוי נזיר כי אם למלקות עיי"ש, ובאמת בירושלמי לא מפורש כן רק אמר דלר"י אע"פ שבשבעות אין מלקין באיסורא דבעינן דוקא לשון שבועה הכא בנזיר שפיר מלקין]:

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

גבי בהמה דאיסורא איידי בהמה הוא דאתי.
פרש"י [ע"י בנוסחת הריב"ן] דבשביל
הוצאה זו אינו חייב לא במזיד סקילה ולא
בשוגג קרבן, אלא איסורא בעלמא דנפקא
בהמתו בדבר שאינו ראוי לה, הלכך קלישא
איסורא. וע"י בסוף מס' שבת (קנג.) דמי
שהחשיך לו בדרך, אם אין עמו נכרי מניחו על
החמור כשהיא מהלכת כו', הרי דהתירו לו
איסור הוצאה [דרבנן, בלי עקירה והנחה] ע"י
בהמתו, דע"י בהמה קלישא איסורו מכאדם,
והטעם מבואר בגמ' (שם ע"ב) כל שבחבירו

16. ספר שערים מצויינים בהלכה

מהו דתימא בעינן פיו ולבו שוין, קמ"ל. פרש"י קמ"ל דלא בעינן, ובלבד שיהא נזיר עובר לפניו. וקשה דהא בודאי בעינן פיו ולבו שוין, ע"י מה שכתבנו לעיל (ע"א ד"ה נזיק) בשם התוס' יו"ט. וצ"ל דדי במה שנוזר עובר לפניו ואומר אהא, וא"צ לפרש בפיו, כדי שיהיו פיו ולבו שוין, דבזה לבד נמי מתגלה מחשבת לבו. וע"י בתוס' ובפ"י הרא"ש שפירשו, מהו דתימא בעינן שיפרש בפיו בהדיא, קמ"ל דכיון דנזיר עבר לפניו והוא אמר אהא, הרי מתגלה בזה מחשבת לבו, וקרי ביה פיו ולבו שוין. ורש"י בעצמו כתב מקודם דלא ניתנה נזירות אלא להפלאה, פ"י עד שיפרש, שנאמר "כי יפליא" ומתרגמין ארי יפרש.

17. ספר שערים מצויינים בהלכה

כדתניא זה א' ואנוהו, אתנאה לפניו במצוות, אעשה לפניו סוכה נאה לולב ציצית ס"ת כו'. ברייתא זו מובא כמ"פ בש"ס כשינוי לשון קצת, אמנם לא מובא בא' מהן שיהיה פרשיות התפילין נאים. וע"י בתוס' מנחות (לב: ד"ה הא) וברמב"ם (תפילין פ"א הי"ב) דבפרשיות תפילין לא שייך נוי משום שהם תמיד מכוסים. וע"י מה שכתבנו במס' שבת (קלג:) בענין זה. והנה השאגת אריה (ס"י ג) הביא ראיה דהידור מצוה דאורייתא, מדאמרין בגמ' שבת

18. ספר שיח שרפי קודש - סוכות

צריך להבין למה לא מצינו בשום מצוה שיהי' הנוי מצוה וגדול כ"כ כמו נוי סוכה דמצינו בגמ' (סוכה י) עטרה בקרמין וסדינין וגו' והלא זה א-לי ואנוהו קאי על כל המצות, ואמר האדמו"ר מסאכטשוב זצלה"ה דהנה על זה א-לי ואנוהו פ"י התרגום ואבני לי' בית מקדשא והגמ' (שבת קלג ע"ב) דרשו התנאה לפניו במצות וי"ל דאלו ואלו דא"ח דהנה ידוע דסוכה רומז על בית המקדש ובית המקדש נקרא נמי סוכת שלום [ובגמ' (סוכה ט) כשם שחל ש"ש על חגיגה כך חל ש"ש על סוכה עיי"ש] וא"כ בסוכה שייכים הב' פירושים הנ"ל בדבר אחד לכן המצוה של נוי גדול כאן בסוכה יותר מכל המצות ובזה מובן למה באה מצות של נטילת ד' מינים בסוכה דאיך שייכים זה לזה אך כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם והפ"י הפשוט שקאי על בית המקדש שהשי"ת שורה בתוכו, אולם באלשיך ושאר מפרשים כ' שקאי נמי על כל ישראל ועל כל אחד וא' מישראל שיעשה עצמו מקדש ומשכן להשראת השכינה שיוכל השי"ת לשכון בתוכו ממש והיינו ע"י קדושת האיברים שמקדש עצמו עי"ז בא להשראת השכינה [וזהו האבות הן הן המרכבה] וממילא בסוכות שרומז על ביהמ"ק והשראת השכינה וכנ"ל ובא אח"כ הד' מינים שרומז נמי לאיברים כמבואר במדרש לולב נגד השדרה ואתרוג נגד הלב וערבה נגד השפתים והדס נגד העינים ורומז דצריך לקדש כל האיברים ולהגביהם להקדושה ובאלו הד' נכלל כל האדם וצריך להגביה את האיברים וכדאמר בגמרא (סוכה מב) מדאגבהי' נפיק ב"י וממילא כשמקדש כל האיברים בא עי"ז להשראת שכינה בתוכו ממש ושייך זה להסוכה שהוא השראת השכינה ג"כ בכללות וכנ"ל וא"ש:

19. עיין בתוספות וברשימות באריכות